

197 / 12.03.2015

РЕЦЕНЗИЯ

на представените научни трудове по конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ в Икономическия университет – Варна

Изготвил рецензията: проф. д.ик.н. Асен Златков Ковачев – НБУ, с хабилитационни научни специалности : 05.02.17 – Планиране (ст.н.с. I ст., 1984 г. – ИИИ БАН) и 05.02.20 – Социално управление (професор 1998 УНСС).

Основание за написване на рецензията: Заповед РД 06 – 475 от 03.02.2015 г. на Ректора на ИУ – Варна за назначаване на научно жури и решение на последното от 19.02.2015 за определяне на Председател на журито и на рецензенти по конкурса.

Данни за конкурса:

- Научна област 3 – Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3.7. – Администрация и управление; Научна специалност 3.7.2. – Социално управление /Стратегическо управление/ за нуждите на катедра Управление и администрация.
- Конкурсът е обявен в ДВ брой 104 от 16.12.2014 г.
- Кандидат по конкурса доц. д-р Цвета Йорданова Зафирова

Професионална характеристика на кандидата :

- Кратка професионална биография: Цвета Зафирова е завършила ИУ – Варна с ОКС – бакалавър и магистър през 1980 г. До 1989 година е работила като програмист и проектант в ЗФК и в Института по корабостроене – Варна.
- От 1989 г. До сега работи в ИУ – Варна като преподавател – асистент и доцент и ръководител на катедра Управление и администрация.

Преподавателската ѝ дейност е изцяло в професионалното направление на научната специалност по този конкурс. Притежава научната степен „доктор“ в областта на икономиката. Защитила е дисертация през 2000 година в СНС по Управление и социална информация. Притежава свидетелство за академичната длъжност „доцент“. Тя е избрана на тази длъжност през 2003 година от факултетния съвет на факултет по управление в Университета.

Бях рецензент при защитата на дисертационния труд, както и при процедурата за доцент. Така че напълно познавам научното развитие на доц. д-р Цвета Зафирова. Това е важно, тъй-като научната ѝ продукция след 2003 година, с която участва в конкурса за академичната длъжност „професор“, е логическо продължение и съществено доразвитие на проблемите в посоченото научно направление и по-специално в областта на стратегическото управление.

Количествена и съдържателна характеристика на представените за конкурса научни трудове – след доцентурата: съгласно изискванията на ЗРАСРБ и правилата, и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИУ - Варна /за академичната длъжност „професор”/, доц. Зафирова е представила за конкурса:

1. Монографичен труд със заглавие „Стратегически аспекти в управлението на организационни кризи“, Издателство „Наука и икономика“ на ИУ – Варна 2014 г. Трудът е обсъден и насочен за отпечатване от катедрения съвет на катедра управление и администрация.
2. Като алтернатива за участието в конкурса, /съгласно посочения закон/ са представени и **равностойни публикации** в

специализирани научни издания – общ брой 7 и обем 396 стандартни страници.

3. Представени са и други научни публикации: статии, изпълнени научно-изследователски проекти, учебна литература, доклади на научни форуми у нас и в чужбина, както и информация, относно учебно-преподавателската дейност.

Количествените показатели по точка 2 и 3 отговарят на нормативните изисквания – те са преизпълнени.

Всички представени публикации се вземат предвид при оценяване на научните качества и идентифициране на приносите в научно-изследователската дейност на кандидата по конкурса. Основното внимание обаче, съгласно нормативните изисквания за качеството и идентифицирането на приносите, е върху монографичния труд. Що се отнася до публикациите в точка 2 и 3, това оценяване се прави по съвкупност

Оценка на качествата на монографичния труд, заедно с тези на равностойните на него публикации за конкурса /в точка 2 и 3/, които са в контекста на този труд, са :

Първо: Актуалност на теоретико-методологическите и практико-приложните проблеми в областта на съвременното управление. Тези проблеми и особено в рамките на стратегическото управление на кризисните процеси в съвременната икономика, са напълно **актуални**. Те трябва да се решават с подчертано предимство. Тяхната недостатъчна разработеност се обуславя от две фундаментални причини:

1. От прилаганият неолиберален модел в управлението на съвременната пазарна икономика. Той е фокусиран върху

постфактум постигнатите финансови резултати, и поддържането на макроикономическото равновесие в икономиката. Подценяват се **превантивните** решения и условията за икономически растеж. Следствието е, крайно ниски темпове на растеж, съпроводени с дефлация, нарастваща държавна и между-фирмена задлъжнялост, бързо изпреварващо нарастване на третичния, за сметка на първичния и вторичния сектор в икономиката и др. Посочените негативи имат много по-силно проявление в страните с ново възникващи пазарни икономики. Неблагоприятната бизнес среда и ниската конкурентно-способност, както и неефикасните управленско-регулативни политики обуславят икономически нестабилното развитие на бизнес организациите в посочените страни.

2. Негативи от теоретико-методологично естество, обуславящи невисоката надеждност на управленските решения, особено на стратегическите. Прилаганите при тях методи и модели се базират върху нереалистичната предпоставка – за сложните открити системи: „При равни други условия“ – за детерминирано стационарно развитие и пренебрегване на общосистемните мултипликативно-акселеративните ефекти при развитието на икономическите системи.

В рамките на тези две фундаментални причини, при които се провежда стратегическото управление, следва **конкретно** да се оценяват постигнатите научни резултати в рецензираните трудове на доцент Зафирова.

Нейните изследвания основно са концентрирани върху стратегическите аспекти в управлението - при квазипазарните условия в

страните с ново-възникващи пазари и най-вече в България. Основен обект на изследванията й са бизнес организациите и тяхното стратегическо управление – в условията на икономическата криза. В началото на настоящата криза близо половината от фирмите в България фалираха.

Конкретните теоретико-методологически и приложни приноси на фона на така представените две фундаментални причини и кризисно състояние на икономиката, са следващите:

Второ: Допълнени са теоретико-методологическите и практико-приложните аспекти - възможностите за стратегическо управление на кризисните процеси в бизнес организациите. За тази цел е използван системно-интегративния подход. Последният е представен под формата на модел за вземане на стратегически решения – в условията на криза /схематично представен на стр. 274 на монографията/. Основните съставки, логически обвързани /чрез прави и обратни връзки/, са: система за ранно предупреждение, система за причините и факторите за възникването на кризисните проблеми и етапите за тяхното решаване. Цели се като минимум – икономическото оцеляване на бизнес организациите /Публикация 1.1./.Разработени са методически препоръки за прилагането на модела.

Трето Доразвита е теорията за конкурентно-способността на фирмата, включително на методите за нейното оценяване. Това е направено при конкретните бизнес условия. В тази насока са извършени емперични изследвания на фирми от публичния и частния сектор /здравеопазване, висше образование, читалища, филмова индустрия и други/ /Публикации 2.1; 3.2; 8.7; и 9.8/.

Четвърто Научно-изследователската и учебно-преподавателската дейност съдържателно се допълват, което е особено важно за качеството на

обучението във висшето образование. Свидетелство за това са : четените учебни дисциплини, издадените учебници и учебни помагала, разработените учебни програми, изнесените научни доклади на национални и международни форуми, изпълнените научно-изследователски проекти, публикуваните статии, ръководството на докторанти и дипломанти и др. Те са подробно представени в документите по конкурса.

Към утвърдените положителни оценки в рецензията, могат да се добавят още – активното участие на доцент Зафирова, в научни съвети, редколегии, експертни оценки и др., както и добрият стил и език в нейните публикации.

Критични бележки и препоръки

- Би било по-прецизно да се използва словосъчетанието „Управление на кризи в организацията /което спорадично се използва в монографията/, вместо управление на организационните кризи, тъй-като водещо значение има управлението на кризисните процеси
- Като препоръка бих насочил вниманието, в бъдещите изследвания на доц. Зафирова : да се търси адекватното решаване на проблемите с методологията на стратегическите решения – в рамките на динамичната теория на сложните открити системи, включително в икономиката

Заключение: Рецензираните научно-изследователски трудове третират на съвременно научно равнище – решаването на фундаменталните проблеми на стратегическото управление – в условията на кризисно развитие на бизнес организациите, като основни субекти в пазарната икономика.

Научните приноси са главно от теоретико-методологически характер, но имат и практико-приложна значимост, /идентифицирани чрез емпирични изследвания на конкурентно-способността на отделни бизнес организации.

Научно-изследователската и учебно-преподавателската дейности органично се допълват.

Предлагам на уважаемите членове на научното жури да реши: че доц. д-р Цвета Йорданова Зафирова е изпълнила всички нормативни изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“ в научното направление 3.7 – Администрация и управление и научна специалност 3.7.2 – Социално управление /Стратегическо управление/ - за нуждите на катедра „Управление и администрация“ в ИУ – Варна

София 12.03.2015

Рецензент:

(И)

256 / 01.04.2015r

Рецензия

Относно: конкурс за заемане на академична длъжност „професор” в професионално направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност „Социално управление (стратегическо управление)” с кандидат доц. д-р Цвета Йорданова Зафирова от Икономически университет – Варна.

Рецензент: проф. д-р ик. н. Бойко Иванов Атанасов – Икономически университет – Варна, хабилитиран по научно направление 3.8. Икономика, научна специалност „Икономика и управление”.

I. Основание за написване на рецензията

Рецензията е написана на основание: 1. Заповед № РД 06-475/03.02.2015 г. на Ректора на Икономически университет – Варна (ИУ-Варна) за назначаване на научно жури по конкурс за академична длъжност „професор”; 2. Решение на Научното жури от заседанието на 19.02.2015 г. за избор на председател и избор на рецензенти; 3. Уведомително писмо от отдел „Научноизследователска дейност и докторантура” при ИУ-Варна; 4. Приложено изпратените ми документи на кандидата доц. д-р Цвета Йорданова Зафирова и неговите публикации за участие в конкурса.

Рецензията в съдържателно отношение е съобразена с: 1. Изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България; 2. Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България; 3. Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИУ-Варна; 4. Традициите, добрите университетски и академични практики в рецензентската дейност.

II. Данни за конкурса

Конкурсът за заемане на академична длъжност „професор” в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки, научно направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност „Социално управление (стратегическо управление)” е обнародван в „Държавен вестник”, брой 104 от 16.12.2015 г. Конкурсът е обявен за нуждите на катедра „Управление и администрация” при факултет „Управление” на ИУ-Варна.

III. Информация за кандидата в конкурса

Цвета Йорданова Зафирова е единствен участник в конкурса. Към момента тя заема академична длъжност „доцент” в катедра „Управление и администрация” (Свидетелство №21807 от 14.04.2003 г.) и е доктор по икономика (диплома №26720 от 07.06.2000 г.).

Доц. д-р Цвета Зафирова е с придобита образователна и квалификационна степен „магистър” във ВИНС „Д. Благоев” в периода 1975-1980 г. Известно време (1980-1985 г.) работи като програмист в ЗФК – Варна и в последствие изпълнява длъжността проектант в Института по корабостроене – Варна (1989-2004 г.). От 2004 г. започва своята академична кариера след избор за асистент в катедра „Стопанско управление” при ИУ- Варна, като последователно заема академичните длъжности старши и главен асистент и понастоящем, както беше отбелязано, заема академична длъжност „доцент” в катедра „Управление и администрация”. Реално професионалната кариера на доц. д-р Цвета Зафирова е почти изцяло в ИУ-Варна, а академичното ѝ развитие е естествено и закономерно следствие от резултатите в учебната, научноизследователската и богатото разнообразие от други нейни дейности – ръководител катедра, научен ръководител на наградени студенти, ръководител на студентски стажове по Европейски проекти, научен ръководител на специализации, преподавател на граждански договор в други висши училища и в обучението на млади асистенти и др. Цвета Зафирова последователно завършва допълващи специализации и обучение: в Англия – Университет Нотингам Трент (Среда на организацията – 1992 г., Стратегическо управление – 1994 г., Управление на болници – 1996 г.); Университет Лутън (Управление на агробизнеса – 1996 г.); G’s Marketing Ely (Управление на агробизнеса – 1996 г.); Ирландия – Университет Лимерик (Управление на агробизнеса – 1996 г.); Португалия – Университет Брага (Управление на агробизнеса – 1996 г.); Нидерландия – Свободен университет Амстердам (Доверието в и между организациите – 2000 г.), както и обучение по Стратегически и маркетингов мениджмънт – 1993 г. в Университет Брадфор (Англия) и Мултимедийни презентации и работа със софтуер за интерактивни дъски – 2014 г. в ИУ-Варна. Член е на: СУВ – клон Варна; Академичен съвет (2004 – 2011 г.); Факултетен и Научен съвет при Факултет „Управление”.

Доц. д-р Цвета Зафирова е работила по линия на Научноизследователски проекти – общо 10, в т. ч. като ръководител в ИУ- Варна, 1 национален, 5 международни – 2 с Украйна (2013 – 2014 г.) и по 1: по програми BALP (1992-1994) в UK; TEMPUS (1996-1997) в UK, Portugal и Ireland; „Doing Business with Bulgaria” (1994) в UK, както и по 4

Приложни проекта на Варненската търговско-индустриална камара – участие в преподавателска и консултантска дейност по Европейски програми и 1 инвестиционен – на МДОЗС „Д-р М. Марков” Варна. Има участие като експерт в НАОА по акредитационни процедури. Била е член на редколегиите сп. Известия на ИУ-Варна и на сп. Управление и устойчиво развитие – ЛТУ, София. Към всичко посочено следва да се прибавят и множеството други професионални постижения на кандидата в конкурса.

Доц. д-р Цвета Зафирова е осъществила научно ръководство на шестима докторанти, от които двама успешно са защитили дисертация, един е в процедура за защита, а останалите – отчислени с право на защита на дисертационен труд.

Обобщената ми оценка е, че кандидатът за заемане на академичната длъжност „професор” е с една достатъчно богата и впечатляваща академична кариера и с авторитетно присъствие в академичната общност на ИУ-Варна.

IV. Количествена и съдържателна характеристика на представените научни трудове

В конкурса за заемане на академична длъжност „професор” доц. д-р Цвета Зафирова участва с общо 65 публикации, които приемам за рецензиране поради насочеността им към конкурса и по-специално към стратегическото управление. Отделно от това кандидатът извършва научни изследвания в други направления по личен научен интерес, които публикува в наши и чуждестранни списания и книги.

Рецензираната научна продукция по своята структура обхваща:

- **Пет монографии**, от които една самостоятелна и четири в съавторство, три от които в чужбина с общ обем от 786 авторови страници.
- **Четири студии**, три от които са самостоятелни и една в съавторство (в чуждестранно издание) с общ обем от 146 страници.
- **Двадесет и три научни статии**, от които седемнадесет са самостоятелни и шест в съавторство с общ обем от 240 страници. Шест от научните статии са публикувани в чуждестранни издания.
- **Двадесет и три научни доклада**, от които шестнадесет са самостоятелни и седем в съавторство с общ обем от 230 страници, представени на авторитетни международни конференции.
- **Четири учебника и три учебни пособия** (три самостоятелни и четири в съавторство) с общ обем от 1302 авторови страници.

- В частта **други публикации** (научно-популярни статии и практико-приложни разработки) са представени една статия и два модула от ръководство с общ обем от 136 страници.

Прегледът на научната продукция на кандидата в конкурса ми позволява да направя няколко съществени извода с оценъчен характер:

Първо, доц. Цвета Зафирова многократно превишава законово изискуемите и допълнително изискуемите от правилата на ИУ–Варна регламентирани нормативи в количествено отношение (65 публикации с общ обем от 2840 авторови страници).

Второ, научната продукция обхваща всички компоненти на структурата на научните публикации и изцяло се отнася по научната специалност на конкурса.

Трето, научните трудове се отличават със своята актуалност и са публикувани в авторитетни и утвърдени наши и чуждестранни издания.

Четвърто, публикациите са предимно самостоятелна изява на кандидата, което определено е тяхно достойнство.

Пето, представените в тяхната цялост материали по конкурса и в частност - публикации и резюмета, се отличават с голяма прецизност и пълнота.

Водещ монографичен труд на кандидата за заемане на длъжност „професор” е „Стратегически аспекти в управлението на организационни кризи”. Високо оценявам този монографичен труд, на който съм бил и рецензент, а аргументите за тази оценка могат да бъдат синтезирани до следните с по-голяма значимост:

- Монографичният труд следва да бъде оценен като едно добре планирано, мащабно, задълбочено и изключително компетентно осъществено изследване, изградено върху основните принципи на научния познавателен процес и общата философия за идентифициране на съществуващи теоретични резултати и знания.
- Изследването е посветено на проблематика с изключително голяма научна и практическа значимост. Свежда се най-общо до теоретично допълване и осмисляне на процесите, свързани с кризите, както и извеждане на авторови позиции по отношение на тяхното управление, пречупени през призмата на теоретико-методологическите основи на стратегическия мениджмънт.
- Актуалността на труда се допълва още от обстоятелството, че липсва цялостно теоретико-методологическо изследване, посветено на

стратегически подход при управлението на организационните кризи и проблемите, произтичащи от тях.

- Заедно с изразените собствени позиции и анализи по отношение на вижданията на други автори за управлението на кризисни процеси, авторът представя резултати, които наред с теоретичното значение определят и реалния приложен аспект на изследването. По този начин се достига до обобщения и изводи, обосноваващи заложената основна цел и произтичащите от нея научноизследователски задачи.
- От особено значение за монографичния труд е разработеният от автора модел за стратегическо управление на организационни кризи и методика за неговото прилагане. В теоретико-методологическото представяне на технологията на процеса са изведени и стратегическите документи, които го осигуряват.
- Важен момент от теоретико-методологичната част на труда са обосноваването и въведените системи за подготовка и предотвратяване на организационни кризи. Разширена и допълнена е теоретико-методологическата схема в конкретизацията на тези стратегически системи – за управление на риска от кризи, за диагностика на средата и кризисен одит, за ранно предупреждение и кризисна информационна система.
- Следва да се посочи и особената заслуга на кандидата по отношение на представените изводи и обобщения след всеки параграф, с което по един специфичен начин се откроява осезаемото присъствие на автора в цялостното изследване. Нещо повече, авторовото присъствие се констатира и при анализите на съществуващи схващания на водещи световни специалисти в теорията на управлението на организационни кризи.

Най-общо монографичният труд на доц. д-р Цвета Зафирова може да бъде оценен като допълване, доразвиване и усъвършенстване на теоретико-методологичната база на стратегическото кризисно управление в организацията. В изследването се съдържат редица сполучливо осъществени анализи, оценки, разработки, идеи, изводи, обобщения и предложения, които могат да бъдат оценени като постижения на автора в посока обогатяване и актуализиране на съществуващи знания.

Следващият монографичен труд, в който кандидатът е водещ автор и който е директно свързан с конкурса, е „Стратегически аспекти на развитието на лечебните

заведения в Община Варна в конкурентна среда”. В него сполучливо е анализирана и оценена конкурентната среда на лечебните заведения конкретно за Община Варна, като на тази база са изведени стратегическите приоритети за развитието на общинската здравна мрежа. Авторвата позиция е, че тези приоритети следва да са съобразени със здравните потребности на населението от нея, ресурсната обеспеченост на лечебните заведения и техния потенциал и особено с постоянно изменящата се конкурентна среда в здравеопазването.

В другите три колективни монографии, издадени в Украйна, са разкрити теоретико-приложните аспекти на основите за формиране на механизма за ефективно регулиране управлението на икономическите дейности и предприемачеството. Изведени са актуалните проблеми, свързани с конкурентоспособността на нива продуктово, организационно, регионално, секторно и национално, и са предложени целесъобразни инструменти за нейното изследване и управление. Открити са основните тенденции и приоритети в развитието на националните икономики на България и Украйна, като се набляга на стратегическите изменения на предприятията в условията на пазарна среда. Застъпена е и темата за кризите в предприятията с техните особености и различни форми на проявяване, пречупени през призмата на различни схващания в областта с техните предимства и недостатъци.

В колективната студия „Ролята на семейните стартиращи фирми в сектора на дребния бизнес в България” е показана съществената роля на предприемаческата дейност на малкия бизнес в икономиките на преход, в частност за страните ЦИЕ. На база сравнителен анализ между резултатите от извършено тяхно (собствено) анкетно проучване и друго (на специалисти от УНСС) върху 300 семейни фирми в България се установява, че семейните фирми са типични за страната ни и за тях са характерни свойствата устойчивост, адаптивност, високи нива на мотивация, гъвкавост и готовност за пренебрегване на лични интереси.

В следващите три самостоятелни студии кандидатът в конкурса за „професор” задълбочава изследванията в широката област „стратегическо управление”, като много сполучливо и с практическа значимост достига до резултати като:

- доразвити са теоретичните основи на индустриите в областта на културата и са обосновани възможните насоки за приложението им в намирането на устойчиви конкурентни предимства в съвременното развитие на общините в България;

- обоснована е необходимостта от разработване на нови стратегически документи на по-голямата част от общините в България с акцент върху творческите индустрии и определяне на отнасящите се до тях приоритети, които следва да бъдат стимулирани от местните власти с оглед решаването на социални проблеми;
- изведени са насоки за повишаване конкурентоспособността на българското филмово производство, включително и на международния пазар, като е обоснована решаващата роля на публичните институции за нейното нарастване;
- доказана е необходимостта от изграждане на стратегически решения за преодоляване на потенциални организационни кризи, които заплашват бъдещото развитие на българските висши училища.

Приемам също така всички представени за рецензиране научни статии като имащи пряко или косвено отношение към тематиката на конкурса за заемане на академична длъжност „професор” поради следните основания: статиите показват висока степен на познаване методологията и методиката на научните изследвания в областта на проблематиката на конкурса – социално управление (стратегическо управление); те са плод на значими изследвания (научни и практически) – регионални, национални и международни, които могат да бъдат използвани като допълващи знанията в преподавателската работа на кандидата; научните статии допълнително свидетелстват и са илюстрация на академичното развитие на доц. д-р Цвета Зафирова, довело до публикации във водещи наши и чуждестранни издания, което е само по себе си гаранция за високото им научно равнище; в по-голямата си част те са личен продукт на кандидата в конкурса.

Изложеното ми становище по отношение качествата на научните статии до голяма степен съвпада с това за научните доклади.

Кандидатът в конкурса за заемане на академична длъжност „професор” убедително се представя и в частта, свързана с участие в написването на учебници и учебни пособия.

От представената „Справка за влиятелност“ на научните публикации на доц. д-р Цвета Зафирова се установява, че една от публикациите е в научно издание с импакт-фактор ($IF=0,229$), а други четиринадесет – в реферирани в наукометрични бази данни издания. От тази гледна точка кандидатът за „професор“ се представя изключително

убедително като утвърден научен работник и неоспорим авторитет сред нашата научна общност. Като потвърждение на направения извод относно качествата на доц. д-р Цвета Зафирова следва да се допълнят открити нейни цитирания: общо 151 цитирания, от които 46 чужди и 105 български (в 74 научни издания – 36 чужди и 38 български). Една впечатляваща научна и академична кариера, която би правила висока чест на всяка организация, на всеки академичен състав и преди всичко на кандидата.

V. Количествена и качествена оценка на учебно-преподавателската работа на кандидата

Доц. д-р Цвета Зафирова е представила коректно и прецизно изискуемите справки за учебната натовареност за последните три учебни години, които дават достатъчно основание да се оцени нейната учебно-преподавателска дейност. Учебната ѝ заетост превишава определените нормативни изисквания, в резултат от широкия кръг на преподаваните дисциплини (предимно лекционни курсове) в бакалавърска и в магистърска образователна степен. Без да посочвам конкретно учебните дисциплини, преподавани от кандидата, мога да изтъкна преобладаващата им насоченост към тематиката на конкурса. При това дисциплините са осигурени с адекватни на изискванията учебни програми.

Оценявам твърде положително научното ръководство от страна на кандидата за „професор“ на дипломни работи и участието в държавни изпитни комисии. Следва също така подobaващо да бъде оценена преподавателската дейност на доц. д-р Цвета Зафирова в курсовете за методическа подготовка на новопостъпили асистенти „Дидактика на висшето образование“ по дисциплината „Имитационни методи – казус и ролеви игри“, проведени през 2010 и 2012 г.

Личните ми впечатления от доц. д-р Цвета Зафирова са, че тя се е утвърдила като уважаван и етичен университетски преподавател, ползващ се с необходимия авторитет сред преподавателската колегия и студентите. Доказан специалист в своята учебно-преподавателска дейност. Бих потвърдил впечатлението, което се поражда и от анализа на предоставените ми за рецензиране публикации, характеризиращи се със собствен стил на изложение, задълбоченост, с богата информированост на автора по изследваната проблематика и ясно изразени лични позиции.

Изложеното по-горе е достатъчно основание да се констатира, че кандидатът в конкурса за заемане на академичната длъжност „професор“ напълно отговаря на изискванията на чл. 77, т. 5 и чл. 86, ал. 5, ал. 6 и ал. 7 от „Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИУ-Варна“.

VI. Идентифициране на приносите в научноизследователската работа

Анализът на научната продукция на доц. д-р Цвета Зафирова ми дава основание да обобщя, че в нея са налице приносни моменти, които са от значение за теорията и практиката. По-конкретно те могат да бъдат систематизирани както следва:

1. Постигната е убедителна симбиоза между теоретико-методологическите постановки в областта на стратегическото управление, от една страна и управлението на организационни кризи, от друга, като същите са обогатени, допълнени и доразвити.

2. Разширена е теоретико-методологическата схема за изследване на конкуренцията и е доразвита методиката за оценка на конкурентоспособността на организациите в международен план.

3. От научна гледна точка е усъвършенствана теорията на стратегическото управление посредством нейното доразвиване в някои от етапите на процеса на управлението и произтичащите от него отговорности.

4. Открити и интерпретирани са широк кръг от актуални въпроси, насочени към анализиране и изследване на стратегическото управление в бизнес организациите, като са изведени и предложени практико-приложни решения на проблемите и трудностите, които ги съпътстват.

5. Дообогатена и разширена е теорията на стратегическото управление в публичния сектор, като са изведени проблемите и са предложени възможни стратегически алтернативи за публични услуги в областта на здравеопазването, образованието и културата.

6. Допълнени и доразвити са приложните аспекти на съвременните методи и подходи в обучението по отношение на адекватността им към средата и са очертани възможности за решения.

Задълбоченото ми познаване на научната продукция на доц. д-р Цвета Зафирова в нейната цялост, вкл. обобщените оценки и изведените приносни моменти, позволяват по категоричен начин да подчертая, че те са лично дело на кандидата. Обобщено научните постижения на участника в конкурса могат да бъдат отнесени към групата на „съществено обогатяване на съществуващи знания“ и на „приложение на нови научни постижения в практиката“, а също така и „формализиране на подходящ изследователски инструментариум за изучаване на управленски процеси и явления“.

VII. Критични бележки и препоръки

В представените за рецензиране публикации на доц. д-р Цвета Зафирова, според мен, няма сериозни слаби страни, погрешни постановки и/или изведени обобщения,

които могат да намалят тяхното високо качество. В тази връзка считам за по-подходящо да направя целесъобразна препоръка към кандидата и по-скоро към неговите бъдещи академични предизвикателства, а именно да насочи своите бъдещи усилия към разработване на дисертационен труд за придобиване на научната степен „доктор на науките“.

Заключение

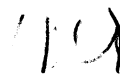
Кандидатът за заемане на академичната длъжност „професор“ Цвета Йорданова Зафирова притежава образователна и научна степен „доктор“ и е доцент в Икономически университет – Варна. Академичното ѝ развитие е изцяло свързано с висшето училище и е в областта на обявения конкурс. Научните трудове, учебниците и учебните пособия са насочени към съществени и актуални проблеми на управленската теория и практика. Налице са научни и научно-приложни приноси, които обогатяват научните знания и допринасят за решаване на важни проблеми в областта на стратегическото управление.

С убеденост давам **положителна оценка** за цялостната дейност на кандидата, който напълно отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение, Правилата за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в ИУ-Варна, за заемане на академичната длъжност „професор“ в Икономически университет – Варна.

Позволявам си да препоръчам на уважаемите членове на Научното жури по конкурса да предложат на ФС на факултет „Управление“ при Икономически университет – Варна да **избере на академична длъжност „професор“** по професионално направление „Администрация и управление“, научна специалност „Социално управление (стратегическо управление)“ доц. д-р Цвета Йорданова Зафирова.

31.03.2015 г.

Рецензент:

(проф. д-р ик.н. Бойко Атанасов)

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за получаване на академична длъжност „професор“
по професионално направление 3.7 Администрация и управление,
научна специалност – социално управление (стратегическо управление)

1. Задължителна информация

Изготвил рецензията: проф. д-р Иван Марков Иванов, професионално
направление 3.7 Администрация и управление (Основи на управлението),
ПУ „Паисий Хилендарски“, гр. Пловдив,
Факултет по икономически и социални науки,
катедра „Управление и количествени методи в икономиката“

Основание за написване на рецензията: Със заповед на Ректора на
Икономически университет – Варна № РД 06-475/03.02.2015 г. участвам в
състава на Научното жури, а на неговото първо заседание от 19.02.2015 г. съм
определен за рецензент по конкурса.

2. Данни за конкурса

Конкурсът за „професор“ е в научна област 3. Социални, стопански и
правни науки, професионално направление 3.7 Администрация и
управление, научна специалност – социално управление (стратегическо
управление) за нуждите на катедра „Управление и администрация“ на
Икономически университет (ИУ) – Варна.

Конкурсът е обявен в „Държавен вестник“, бр. 104/16.12.2014 г.

3. Кандидат за конкурса

Единствен кандидат в конкурса е доктор Цвета Йорданова Зафирова –
доцент в ИУ – Варна.

4. Персонална характеристика на кандидата

Цвета Зафирова завършва висшето си образование в ИУ – Варна през
1980г.

От 1980 до 1985 г. работи като програмист в ЗФК – Варна, а от 1985 до 1989
г. като проектант в Институт по корабостроене – Варна.

През 1989 г. печели конкурс за „асистент“ в ИУ – Варна, където
продължава да работи и в момента.

През периода 2004 – 2011 г е ръководител на катедра в ИУ – Варна.

Цвета Зафирова притежава диплома за образователна и научна степен „доктор“ № 26720 от 07.06.2000 г. от ВАК при МС на Република България и свидетелство за научно звание „доцент“ по научна специалност 05.02.20 Социално управление (стратегическо управление) № 21807 от 14.04.2003 г. на ВАК при МС на Република България.

5. Количествена и съдържателна характеристика на представените научни трудове

Количествената и структурна характеристика на научните трудове, с които доц. Цвета Зафирова участва в конкурса за „професор“ може да се види от следната таблица:

	общо		самостоятелни		в реферирани издания	
	броя	страници	броя	страници	броя	страници
1. Монографии и студии	9	932	4	672	2	22
2. Научни статии	23	240	17	187	7	75
3. Научни доклади	23	230	16	167	5	43
4. Учебници и учебни помагала	7	1302	3	899	-	-
5. Други публикации	3	136	3	136	-	-
общо:	65	2840	43	2061	14	140

Общата количествена оценка на работата на кандидата за „професор“ по критериите на чл. 77 и чл. 86 от „Правила за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в „Икономически университет“ – Варна (по нататък „Правилата“) изисква отчитането на още два съществени аспекта.

Първо, „да са осъществили или осъществяват ръководство на докторанти“. Доц. Зафирова има общо 6 докторанти, от които:

- двама успешно защитили;
- един с открита процедура за защита;
- трима отчислени с право на защита.

Второ, „участие в поне един научноизследователски проект“. Тук работата на доц. Зафирова включва следното:

- три изследователски проекта, финансирани целево от държавния бюджет по реда на Наредба № 9, на който е ръководител;
- един научно-изследователски проект, спечелен в резултат на конкурс и финансиран от ИУ-Варна, на който също е ръководител;
- един национален междууниверситетски проект, финансиран от МОН;
- четири практико-приложни проекта на Варненската търговско-индустриална камара, финансирани от европейски програми.

Изнесените до тук факти показват, че в аспект **обща количествена оценка** работата на доц. Зафирова значително надхвърля изискванията на споменатите чл. 77 и чл. 86.

Ключов момент в съдържателната характеристика и оценка на научните трудове на кандидата има **монографичният труд и равностойните публикации по смисъла на чл. 77, т. 3 от „Правилата“**. Тук попадат една самостоятелна монография и 4 монографии в съавторство, както и 4 студии, вкл. 3 в съавторство.

А. Самостоятелен монографичен труд

Монографията „Стратегически аспекти на управлението на организационни кризи“ е публикувана в издателство „Наука и икономика“ на ИУ – Варна през 2014 г. и е в обем от 536 страници. Тя отговаря на изискванията на чл. 86, ал. 2 от „Правилата“: Публикувана е в специализираното издателство на ИУ – Варна; обсъдена е и е приета за публикуване в специализирано първично звено – катедра „Управление и

администрация“ при факултет „Управление“ на ИУ – Варна; рецензирана е от две хабилитирани лица.

Определено може да се приеме, че трудът има фундаментален характер, базиран на осмислянето и обобщаването на резултатите от дългогодишната изследователска и преподавателска дейност на автора в областта на стратегическото управление. Основание за подобно твърдение ми дават няколко съществени момента.

Първо, яснота и съдържателна обосновааност на обект, предмет и най-вече цел.

Второ, сполучлив опит за защита на основната теза: „съвременната наука за управление на организационни кризи трябва да се усъвършенства чрез допълването ѝ с методологията на стратегическото управление..., тъй като стратегическият подход ни дава решенията за изход от тях“.

Трето, логически изведени и разбираемо поднесени обобщения, изводи, научни и научно-приложни резултати, много добър стил.

Обобщената ми оценка е, че монографията разширява и обогатява научната проблематика и представлява интерес както за изследователи и студенти, така и за мениджъри с отговорности в областта на управлението и организационни кризи.

В по-конкретен план, приемам напълно приносите под номера от 1 до 6 в частта I. А. от справка за научните и научно-приложните приноси на доц. Цвета Зафирова („справката“).

Б. Други равностойни публикации по смисъла на чл. 77, т. 3

В тази рубрика попадат 4 колективни монографии (номера 2.1, 3.2, 4.3 и 5.4) и 4 студии, вкл. три самостоятелни (номера 6.5, 7.6, 8.7 и 9.8) от списъка на научните публикации на доц. Зафирова („списъкът“).

Общият обем на участието на доц. Зафирова в тези 8 труда е 396 страници.

Най-значима сред тези публикации и монографията „Стратегически аспекти на развитието на лечебните заведения в община Варна в конкурентна среда“, издадена от „Наука и икономика“ на ИУ – Варна през 2010 г. В общия ѝ обем от 248 страници доц. Зафирова е автор на 203. Тук също трябва да бъдат признати приносите под номера 1 до 3 в частта III. А. на „справката“. В останалите 3 колективни монографии участието на доц. Зафирова е по-скромно. Тук по-скоро трябва да се отбележи, че те са

издадени в чужбина, като в една от тях доц. Зафирова е автор на английски език и в една – на руски език.

Интерес представлява колективната студия, публикувана в резултат на съвместно изследване с английски учени в списание с импакт фактор. Тя е посветена на стартиращия семеен бизнес в България и ролята му за развитието на икономиката ни.

Трите самостоятелни студии са публикувани в годишници и списания на български университети – СА-Свищов, НБУ-София и СУ-София. В тях се третират актуални управленски проблеми, свързани с културата и устойчивото развитие на съвременните общини, конкурентоспособността на българското филмово производство, стратегическите кризи в българските висши училища и възможностите за преодоляването им.

Общата ми оценка на монографиите и студиите на доц. Цвета Зафирова е, че в тях се съдържат достатъчно значими приноси, свързани, както с теорията и методологията, така и с практиката на стратегическото управление.

В. Други научноизследователски трудове по чл. 77, т. 4 от „правилата“

Тук изискваният минимум от „правилата“ е 6 статии и 6 доклада. Фактическият брой е 23 статии и 23 доклада. И тъй като количествената оценка е ясна, а влизането в детайли на 46 заглавия – излишно, ще си позволя по-обобщени констатации и изводи.

Първо, седем от статиите и 2 от докладите са публикувани в чужбина. Девет от статиите и един от докладите са на английски език, а един от докладите е на руски език. Това показва, че научните търсения и постижения на доц. Зафирова са с достатъчна публичност, както в страната, така и в чужбина.

Второ, в повечето от тези публикации са разработени практико-приложни стратегически решения на проблеми, както на бизнес организации (вкл. малки и средни предприятия и семеен бизнес), така и на организации от публичния сектор.

Изложеното до тук в тази точка ми дава основания да заключа, че с научните си трудове доц. Цвета Зафирова безспорно защитава „заявката“ си за „Професор“ по стратегическо управление.

6. Количествена и качествена оценка на учебно преподавателската работа

Учебниците и учебните помагала, с които доц. Зафирова участва в конкурса за „професор“ са общо 7, а личното ѝ участие е в обем от 1302 страници.

Три от заглавията са „стратегическо управление“ и директно попадат в специалността на конкурса за „професор“. Тук на първо място по тежест бих поставил самостоятелния учебник, който е един от малкото самостоятелни курсове в страната. С учебното помагало (в съавторство) и сборника с текстове и казуси (самостоятелен) може да се приеме, че студентите разполагат с пълен комплект учебна литература по дисциплината „Стратегическо управление“.

Останалите 4 учебници и учебни помагала на доц. Зафирова са:

- Планиране и прогнозиране – учебно помагало в съавторство;
- Теория на управлението – учебник в съавторство;
- Българският бизнес и ЕС – самостоятелен учебник с казуси;
- Международен мениджмънт – учебник в съавторство.

Те безспорно показват един по-широк, но и пряко свързан с основния (стратегическо управление) кръг от преподавателски интереси и компетенции на кандидата за „професор“.

Посочените учебници и учебни помагала на доц. Зафирова не само осигуряват учебния процес в различните степени на образование на ИУ – Варна, но са и добре приети и ценени от голяма част от колегите в други висши училища.

Като цяло оценявам високо учебно-преподавателската работа на доц. Зафирова. Основание за такава оценка ми дава най-вече успешното съчетаване на качествата на изследовател и университетски преподавател, развивани, усъвършенствани и доказвани в продължение на над 25 години.

7. Идентифициране на приносите в научно-изследователската работа

В представената справка за влиятелност са посочени 151 цитирания на публикации на доц. Зафирова, вкл. 46 в чужди издания. Това е достатъчно убедително доказателство, че тя е известен и признат специалист в професионалната направление Администрация и управление. В подкрепа на този извод е и фактът, че тя многократно е избирана за рецензент на различни научни публикации, както и за участник в научни журита за придобиване на ОКС „доктор“ и за академични длъжности.

8. Лични впечатления за кандидата

Познавам доц. Зафирова от началото на академичната ѝ кариера в ИУ – Варна. Имам преки впечатления и от преподавателската ѝ работа (макар и в „ограничен обем“) в две висши училища на гр. Пловдив – Технически университет и ПУ „Паисий Хилендарски“. Мога убедено да заявя, че освен задълбочен изследовател, тя е и харесван и уважаван от студентите преподавател. Към това трябва да бъде добавен и авторитетът ѝ сред практикуващите мениджъри, както и важни човешки качества като отговорност, скромност, самокритичност и лоялност.

9. Заключение

Кандидатът за професор Цвета Зафирова е доктор и доцент по научна специалност „Социално управление“ (стратегическо управление) в катедра „Управление и администрация“ на ИУ – Варна. Професионалното ѝ развитие е свързано изцяло с областта на обявения конкурс, в т. ч. като изследовател, преподавател и консултант. Научната ѝ продукция напълно покрива както законовите, така и допълнителните изисквания от „правилата“ за заемане на академични длъжности в ИУ – Варна.

С увереност давам **положителна** оценка и препоръчвам на членовете на уважаваното Научно жури по конкурса да предложат на Факултетния съвет да избере за „**професор**“ по професионално направление 3.7 Администрация и управление, научна специалност Социално управление (стратегическо управление), **доц. д-р Цвета Йорданова Зафирова**.

31.03.2015 г.
Пловдив

РЕЦЕНЗЕНТ:

(и)
(проф. д-р Иван Марков Иванов)